

Referens

Lillemor Thorsén, *verksamhetschef, vård- och omsorgsförvaltningen*

Carina Fohlin, *chef bedömarenheten, vård- och omsorgsförvaltningen*

Anna Giotas Sandquist, *enhetschef, kommunledningsförvaltningen*

Jämställdhetssäkring av biståndsbedömningen inom vård och omsorg - projektrapport

Sammanfattning

Arbetet med att jämställdhetssäkra biståndsbedömningen inom vård och omsorgsförvaltningen inleddes på bedömarenheten i augusti 2009. Det har omfattat:

- Förstudie i form av ärendegranskning
- Utbildning för samtliga biståndsbedömare
- Kollegiegranskning av ärenden
- Extern processutvärdering

Genom arbetet har en rad könsmonster blivit synliga och legat till grund för diskussioner och analys av biståndsbedömningsprocessen. Det har lett till vissa förändringar i biståndsbedömarens handläggning. Bland annat har utbildningen påverkat hur de beskriver brukarens situation i utredningar, samt bemötandet vid hembesök. Det har också resulterat i att biståndsbedömarna i ärendedragningar avidentifierar ärendena vad gäller kön för att inte påverkas av detta vid bedömningen.

Vård- och omsorgsförvaltningen har därmed lagt en första grund för ett bemötande och insatser på lika villkor för flickor och pojkar, kvinnor och män. För att uppnå det krävs dock ett fortsatt utvecklingsarbete inom förvaltningen, vilket också bör omfatta utveckling av ett interkulturellt förhållningssätt. Vidare bör fördjupade analyser göras av könsmonster, deras betydelse för hur beslut beviljas, samt tänkbara konsekvenser för kvinnor och män som brukare och anhöriga. En handlingsplan håller för närvarande på att arbetas fram till stöd för arbetet och kommer att tas upp i vård- och omsorgsnämnden i juni 2010.

2010-05-07

Bakgrund

Botkyrka kommun inledde 2008 sitt arbete med jämställdhetsintegrering. Utgångspunkten är att jämställdhetsperspektivet i enlighet med den av kommunfullmäktige fastställda flerårsplanen ska genomsyra all verksamhet och samhällsplanering i kommunen.

För att lyckas med detta ligger fokus på att integrera jämställdhetsperspektivet i den ordinarie verksamhets- och kvalitetsutveckling som kontinuerligt pågår. Grundläggande är att båda könen villkor så långt möjligt synliggörs inom ramarna för kommunens styrsystem, som omfattar ekonomi, verksamhet och kvalitet.

Våren 2008 genomförde kommunledningsförvaltningen tillsammans med övriga förvaltningar en förstudie för att undersöka förutsättningar och eventuella kostnader förenade med en ”beköning” av styrsystemet omfattande.

Inom Vård- och omsorgsförvaltningen, där könsuppdelade uppgifter i relativt stor utsträckning redan fanns inom styrsystemet, lyftes i samband med förstudien ett behov av att gå ett steg vidare genom att inleda kvalitetssäkringen av sin biståndsbedömning ur ett jämställdhetsperspektiv. Jämställdhetsanalyser i flera andra kommuner och organisationer visar på könsskillnader när det gäller beviljande av olika former av stöd kopplade till vård och omsorg. Befintlig statistik från vård- och omsorgsförvaltningen i Botkyrka tyder på att det kan finnas sådana skillnader också här. Mot denna bakgrund beslutade vård- och omsorgsförvaltningen att inleda ett utvecklingsarbete för att kvalitetssäkra sin biståndsbedömning ur ett jämställdhetsperspektiv. Som stöd för att genomföra arbetet beviljades Botkyrka kommun utvecklingsmedel från Sveriges Kommuner och Landsting under 2009.

I enlighet med projektplanen ska följande ha genomförts senast den 31/12 2009:

- samtliga biståndsbedömare inom vård- och omsorgsförvaltningen ha fått utbildning som grund för att granska biståndsbedömningen ur ett jämställdhetsperspektiv.
- en granskning av biståndsbedömningsprocessen vara genomförd.
- Vid behov ska en handlingsplan ha fastställts och ett förändringsarbete inletts för att jämställdhetssäkra förvaltningens biståndsbedömning.

Som ett resultat av ovanstående ska följande ha uppnåtts:

- En rättssäker, jämställdhetssäkrad biståndsbedömning, så att flickor och pojkar, kvinnor och män får ett rättssäkert bemötande samt insatser på lika villkor.

- En modell för jämställdhetssäkring av biståndsbedömning som kan spridas till liknande verksamheter inom andra förvaltningar.

Vård- och omsorgsförvaltningen

Vård och omsorgsförvaltningen i Botkyrka består av en central förvaltning, tre geografiska områden, samt biståndsbedömning, hälso-, sjukvård och kost som ett fjärde område.

I detta område ingår bedömarenheten vars uppdrag är handläggning av ansökningar för bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Besluten ska ge en bra grund för verkställandet och bedömarenheten ansvarar också för uppföljning av fattade beslut.

När det gäller verkställandet så erbjuder vård- och omsorgsförvaltningen insatser inom handikappomsorg, personlig assistans, särskilda boenden för äldre och hemtjänst i samtliga geografiska områden.

Genomförande och resultat av utvecklingsarbetet

Arbetet med att jämställdhetssäkra biståndsbedömningen inom vård och omsorg ingår som en del av arbetet med jämställdhetsintegrering ~~ni~~ i Botkyrka kommun, vilket omfattar alla förvaltningar. Områdeschefen har tillsammans med chefen för bedömarenheten varit beställare av arbetet med jämställdhetssäkring av biståndsbedömningen. En viktig utgångspunkt har varit att kvaliteten i bedömarenhetens beslut påverkar kvaliteten i utförandet.

Företaget Jämbyrå© med konsult Kicki Scheller fick i uppdrag att stödja utvecklingsprocessen, bland annat genom att leda den utbildning som ingått.

Nedan beskrivs genomförandet och resultat av arbetet. Det har omfattat:

- Förstudie
- Utbildning
- Kollegiegranskning

Därutöver har en extern processutvärdering genomförts av Mångkulturellt centrum. Dess upplägg och resultat presenteras i rapporten ”Hållbar jämställdhet. Utvärdering av pilotprojektet Jämställdhetssäkring av biståndsbedömning i Botkyrka kommun” som kan laddas ner på www.mkc.botkyrka.se.

Förstudie

Konsultföretaget genomförde inledningsvis en förstudie i form av en granskning av ett 40-tal utredningar, där det totala antalet fördelade insatser riktade till män respektive kvinnor räknades. Syftet var dels att få en bild av biståndsbedömningarnas innehåll och upplägg, dels att få ett material som kunde användas för tolkning och analys inom ramarna för utbildningen. Med

utgångspunkt från förstudien utarbetade konsulten också en granskningsmall vilken sedan användes vid kollegiegranskning under utbildningen.

Utbildningsprocessen

Den viktigaste delen av utvecklingsarbetet har varit att samtliga biståndsbedömare inom vård- och omsorgsförvaltningen fått utbildning som grund för att granska biståndsbedömningen ur ett jämställdhetsperspektiv.

Utbildningen har omfattat sammanlagt 20 timmar fördelat på sex tillfällen under tiden augusti 2009 till januari 2010. Samtliga biståndsbedömare, en man och 19 kvinnor, deltog i utbildningen som byggd på både teori och praktik. Biståndsbedömarna har varit indelade i två grupper utifrån de två olika lagstiftningarna som de arbetar med: socialtjänstlagen (SoL), samt lagen om särskild service till vissa funktionshindrade (LSS).

Syftet med utbildningen har varit att ge biståndsbedömarna ny kunskap om jämställdhetsperspektivet inom vård - och omsorgsfältet, samt möjlighet att reflektera över och diskutera jämställdhet kopplat till biståndsbedömning. Dessutom skulle biståndshandläggarna få möjlighet att praktiskt pröva en granskningsmall (se bilaga) som konsultföretaget arbetat fram utifrån förstudien.

Bedömarens chef och konsulten valde tillsammans vilka insatser i en biståndsbedömning som skulle granskas. Inom Sol valde de biståndsbedömning för beviljade hemtjänstinsatser och inom LSS valde de personlig assistans och lägerverksamhet för flickor och pojkar under 18 år. Det tyngsta skälet till det var att dessa insatser ökar kraftigt i antal och att de är kostnadskrävande för kommunen. Granskningen av hemtjänstinsatser blev mer omfattande än LSS-insatserna.

Ett mindre antal av de granskade ärendena omfattar biståndsbedömningar inom båda lagstiftningarna där brukaren har en annan etnisk bakgrund än svensk.

Formerna för utbildningen

Utbildningen omfattade olika inslag. Föreläsningar, värderingsövningar, diskussioner utifrån artiklar med vård - och omsorgsfokus samt kollegiegranskningar har varit de former som har använts mest. Majoriteten av tiden har använts till att biståndshandläggarna har granskat varandras utredningar och reflekterat över resultatet.

Nyckelord för utbildningsprocessen har varit verksamhetsutveckling genom eget lärande och ansvar. Upplägget för utbildningen har utgått från att utvecklingsarbetet kommer att fortsätta efter de sex utbildningstillfällena.

Innehållet i utbildningen

Utbildningen har innehållit följande:

- Redogörelse för mål och syfte med Botkyrka kommuns jämställdhets-satsning samt klargörande av mål och syfte för utbildningsträffarna.
- Korta inslag om kunskapsbegrepp och analytiska kategorier som är kopplade till jämställdhetsperspektivet, som t.ex. jämställdhet, jämlikhet, genus, genusordning, kön, könsmönster, könsroller, jämställdhetsintegrering och intersektionalitet.
- Diskussions- och reflektionsrundor kring jämställdhet på olika nivåer. Teman som berördes var till exempel könsperspektiv på olika områden i samhället, könsmönster inom biståndsbeslut, våld mot kvinnor, socialtjänstlagen och rättsäkerhet utifrån ett könsperspektiv.

Med hjälp av värderingsövningar, spelbilder via overhead och tidningsartiklar som främst rörde ämnen som vård och omsorg utifrån ett jämställdhetsperspektiv sattes diskussioner igång bland utbildningsdeltagarna där de fick syn på sina egna, mer eller mindre medvetna, värderingar i dessa frågor.

Genom kollegiegranskning fick biståndshandläggarna möjlighet att granska varandras utredningar utifrån genussystemets två principer. Deltagarna analyserade bl.a. det symboliska språket som en kvalitativ granskning, genom att titta på hur brukarens intressen, sociala situation och aktuella tillstånd beskrivs i utredningarna. Granskningarna innehöll även kvantitativa inslag med fokus på utredningarnas omfattning och vilka insatser brukarna fick.

Deltagarna fick också ta del av och tolka det preliminära resultatet av den granskning av beslut och utredningar som konsulten gjorde i sin förstudie.

Granskning av utredningar och beslut

En viktig del av utvecklingsarbetet har varit granskning av utredningar¹ och beslut. Totalt har 100 ärenden omfattats av kollegiegranskning. Nedan redovisas resultatet av de genomförda granskningarna kopplat till de två olika lagstiftningarna. Det har under arbetets gång inte funnits utrymme att utreda tänkbara orsaker till könsmönstren och de skillnader som granskningen visar. Det är något som kommer göras som ett led i förvaltningens fortsatta arbete med att jämställdhetssäkra sin verksamhet.

¹En utredning/handläggning består av olika delar. Sol: Ansökan innehållande vem som tar initiativet till en utredning och vad brukaren ansöker om. Pågående/tidigare insatser, Beskrivning av brukarens sociala situation, Boende situation, Hälsotillstånd, Aktuellt tillstånd Bedömning, Målsättning med insatsen, Kommuniering med brukaren samt ett beslut. LSS: Ansökan, Bakgrund, Socialsituation, Samhällsstöd. Funktionshinder, Hjälpbehov, Aktuell situation/tillstånd, Personkretsbedömning, Insats bedömning, Kommuniering, Beslut om personkretstillhörighet, Beslut om insats, Mål med insatsen.

2010-05-07

Hemtjänst

De delar i en biståndsbedömning som granskats ur ett jämställdhetsperspektiv när det gäller beviljade hemtjänstinsatser för äldre kvinnor och män² enligt Sol är:

- Vem som tagit initiativ till ärendet
- Antal insatser för brukaren före och efter ett nytt beslut
- Antal insatser som beslutats för dusch- och ledsagning till brukaren³
- Hur omfattande beskrivningen är för brukaren under följande rubriker i utredningen: Social situation, Aktuellt tillstånd, Hälsotillstånd
- Vilka ord som används i utredningen för att beskriva hur brukaren mår, (t.ex. pigg, trött) och vad hon/han tycker om att göra (t.ex. läsa, promenera).

Följande könsmönster identifierades:⁴

- Den vanligaste initiativtagaren till ett ärende för kvinnor är kvinnan själv eller att det sker som en del av en vårdplanering
- Det vanligaste initiativet till ett ärende för en man är genom en vårdplanering. Ingen man i studien hade själv tagit initiativ till ärendet.
- Det är vanligare att en dotter tar initiativ till ett ärende för sin mamma som brukare än för sin pappa.
- Söner förekommer inte alls som initiativtagare till ärenden för sina föräldrar.
- Att maka och make är initiativtagare i ett ärende till sin respektive är lika vanligt förekommande i utredningarna.⁵
- Mäns beviljade hemtjänstinsatser ökar i förhållande till kvinnors efter nytt beslut.
- Kvinnor ansöker oftare än män om minskade hemtjänstinsatser.
- Män beviljas oftare än kvinnor insatsen ledsagning (personlig service, t ex gå till apotek, läkare mm).
- Kvinnor beviljas oftare än män insatsen dusch (personlig omvårdnad).
- Jämfört med kvinnors utredningar är mäns utredningar något mera omfattande (kvantitativt) under tre huvudrubriker i utredningen: Social situation, Aktuell situation samt Hälsotillstånd. Den största skillnaden återfinns under Social situation.
- Mäns och kvinnors sociala situation beskrivs likvärdigt (kvalitativt) i utredningarna när det gäller goda eller mycket goda relationer till nätverk eller anhöriga.
- Den vanligast förekommande beskrivningen om ”hur brukaren mår” i kvinnors utredningar är: osäker, otrygg, orolig och rädd. Motsvarande

² Inget vårdtyngdsprogram finns i Botkyrka kommun

³ Orsaken att dessa valdes ut var att de betraktats som könsneutrala. Jämför städning och matlagning som är starkt könskodade sysslor i det privata.

⁴ 100 granskade ärenden, 50 kvinnor 50 män. Samtliga kategorier.

⁵ Sju granskade ärenden per kön

2010-05-07

ord i mäns utredningar är orkeslös och trött. Det omvända är mycket sällan beskrivet.

- Det är lika vanligt förekommande i kvinnors och mäns utredningar att brukaren upplever/beskrivs som isolerad.
- I utredningarna beskrivs kvinnor i mer positiva termer än män. T.ex. är ord som nöjd, trygg, stark och glad vanligare i kvinnors utredningar än mäns.
- Kvinnor med annan etnisk bakgrund än svensk⁶ har både före och efter det att nytt beslut fattats betydligt mer omfattande hemtjänstinsatser än kvinnor med etniskt svensk bakgrund.
- Kvinnor med annan etnisk bakgrund än svensk⁷ har både före och efter det att nytt beslut fattats betydligt mer omfattande hemtjänstinsatser än män med annan etnisk bakgrund än svensk.
- Kvinnors och mäns utredningar med annan etnisk bakgrund⁸ än svensk beskrivs mycket mer omfattande (kvantitativt) jämfört med kvinnor och män med etniskt svensk bakgrund.
- Det är mycket liten skillnad i beviljade insatser före och efter nytt beslut i utredningar där hushållet omfattar både make och maka.⁹

Insatser för personlig assistans och lägerverksamhet för unga

De delar i en biståndsbedömning som granskats ur ett jämställdhetsperspektiv enligt LSS är beviljade insatser för personlig assistans och lägerverksamhet för pojkar och flickor under 18 år. I dessa granskades:

- Hur omfattande utredningen är för brukaren när det gäller beskrivningen under Social situation och Aktuell situation
- Vilka ord som används i utredningen för att beskriva vad brukaren tycker om att göra (t ex läsa och leka) och hur hon/ han upplever sin situation och mår (t ex självständig, ledsen).
- Vilka målsättningar och hur många målsättningar brukaren har för beviljad/-e insats/-er.

Följande könsmönster identifierades

- Flickors utredningar beskrivs mer omfattande än pojkars, särskilt under rubriken Social situation i utredningen¹⁰.
- Det finns fler målsättningar med den beviljade insatsen beskrivna i flickors beslut än i pojkars.
- Den vanligaste målsättningen för en pojke är ”goda levnadsvillkor” medan det för en flicka är mer mångfacetterat, t.ex. träffa andra, pröva vara hemifrån, personlig utveckling m.m.

⁶ Sju granskade ärenden per kön.

⁷ Sju granskade ärenden per kön.

⁸ Sju granskade ärenden per kön.

⁹ Sju granskade ärenden per par. Inga med interkulturell bakgrund förekommer.

¹⁰ Åtta utredningar granskade/kön. 0-18 år

- Flickors intressen, vad de vill och tycker om att göra, beskrivs mer omfattande än pojkars i utredningarna.
- Hur flickor mår/upplever sin situation beskrivs mer omfattande och mångfacetterat i utredningarna jämfört med pojkar.
- Det samma gäller utredningar om unga med annan etnisk bakgrund än svensk. Utredningarna beskriver mer omfattande hur flickor mår och vad de tycker om att göra i sin vardag jämfört med pojkar. 11

Resultat av utvecklingsarbetet

Sammanfattningsvis kan konstateras att samtliga aktiviteter som enligt projektbeskrivningen skulle genomföras antingen är genomförda eller kommer att avslutas under våren 2010. Vidare har en modell för jämställdhetssäkring av biståndsbedömningen utarbetats och bedöms kunna fungera för liknande verksamheter i andra förvaltningar. Bland annat planerar socialförvaltningen att pröva ett liknande upplägg inom socialpsykiatri under hösten 2010. Vård- och omsorgsförvaltningen har också tagit viktiga steg på vägen mot en rättssäker, jämställdhetssäkrad biståndsbedömning och därmed lagt grunden för ett bemötande och insatser på lika villkor för flickor och pojkar, kvinnor och män. För att uppnå det krävs dock ett fortsatt utvecklingsarbete inom förvaltningen, vilket också bör omfatta utveckling av ett jämställt, interkulturellt förhållningssätt. En handlingsplan håller för närvarande på att arbetas fram till stöd för arbetet och kommer att tas upp i vård- och omsorgsnämnden i juni 2010. Den omfattar bland annat kontinuerligt inplanerade forum för granskning av ärenden utifrån det verktyg som togs fram under utbildningen.

Resultat av utbildningen

Den utvärdering som genomförts av Mångkulturellt centrum visar att deltagarna genomgått en process som lett till ett ifrågasättande av hur pass rättssäkert resurser fördelas och nyttjas av Botkyrkas invånare. Detta var något som deltagarna överhuvudtaget inte hade reflekterat över tidigare. Utbildningen har också lett till att biståndsbedömarna har börjat reflektera över sitt beteende ur ett könsperspektiv samt fått mer inblick i vad ett jämställdhetsperspektiv kan innebära för ett biståndsbeslut. Detta visar sig bland annat vid gemensamma genomgångar av ärenden på bedömarenheten där reflektioner kring kön och jämställdhet nu ofta förekommer.

Utbildningen bedöms därmed ha bidragit med verktyg som hjälper biståndsbedömarna att granska den egna biståndsbedömningen ur ett jämställdhetsperspektiv. Vidare säger sig biståndsbedömarna ha blivit mer medvetna om sitt språk när de exempelvis beskriver brukarens sociala situation i utredningar. Utöver det säger de sig tänka både på vilka frågor de väljer att ställa, hur de ställer dem och till vilka individer de främst riktar frågorna vid hembesök.

¹¹ Fem utredningar/kön granskade med interkulturellt perspektiv 0-18 år

2010-05-07

Utbildningen har lett fram till att biståndsbedömarna i ärendedragningar avidentifierar ärendena även vad gäller kön, för att inte påverkas av detta vid bedömningen. Vidare får handläggarna idag handledning vilket efterfrågades av många i Mångkulturellt centrum's utvärdering.

Sammanfattningsvis innebär detta att kunskapen börjat tillämpas i verksamhetens dagliga arbete. Samtidigt är bilden motsägelsefull då ett flertal deltagare i utvärderingen uppger att de har svårt att se hur utbildningen gynnar verksamheten samt hur kunskapen kan omvandlas till praktisk handling. Eventuellt kan en del av förklaringen till detta ligga i att utvärderingen inte hade möjlighet att följa utbildningsdeltagarna genom hela processen och därmed inte har kunnat fånga upp resultatet och handläggarnas upplevelse efter fullgjord utbildning.¹²

Behov av ytterligare utbildningsinsatser

Mångkulturellt centrum bedömer i sin utvärdering att det finns behov av återkommande och kompletterande insatser inom förvaltningen. Utvärderaren bedömer det som nödvändigt att inleda ett förändringsarbete och att fastställa en handlingsplan för det fortsatta arbetet. Den bör bl.a. omfatta stöd för att arbeta med fokus på normer relaterade både till kön och etnicitet. Botkyrka är Sveriges mest mångkulturella kommun vilket innebär att jämställdhetsperspektivet är relaterat till andra variabler som också bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet. Detta är något som också biståndsbedömarna själva efterlyser. Öppna forumträffar, uppföljningar, genomgångar, studiebesök eller föreläsningar är exempel på olika metoder som kan komplettera satsningen i framtiden.

Granskning av biståndsbedömningsprocessen

Merparten av den dokumenterade biståndsbedömningsprocessen har granskats. En biståndsbedömningsprocess består av olika delar - i huvudsak följande:

1. Någon tar initiativet till ärendet (som kan vara nytt eller handla om omprövning av ett tidigare ärende),
2. Därmed startar utredningen av biståndshandläggaren.
3. Biståndshandläggaren tar kontakt med brukaren (hembesök, telefonkontakter, vårdplaneringar mm).
4. Biståndshandläggaren tar eventuellt andra kompletterade kontakter t.ex. med förvaltare, föräldrar, hälso- och sjukvårdsinstitutioner m.m.
5. Utredningen kommuniceras med brukaren.

¹² På grund av sjukdom fick det sista utbildningstillfället skjutas fram, samtidigt som utvärderingens slutdatum inte gick att flytta. Utvärderaren blev därmed tvungen att avsluta innan hela utbildningsprocessen var genomförd.

2010-05-07

6. Om utredningen är komplicerad finns det möjlighet för biståndshandläggaren att lyfta sitt ärende på en s.k. ärendedragning för att få synpunkter från andra handläggare och ansvarig chef.
7. Därefter fattar biståndsbedömaren beslut.
8. Brukaren får besked om beslutet.

Utvecklingsarbetet har inte granskat alla delar i biståndsbedömningsprocessen ur ett jämställdhetsperspektiv. På grund av den begränsade tiden har granskningen haft fokus på själva utredningen med utgångspunkt från befintlig dokumentation. De delar av biståndsprocessen som består av olika möten och kontakter (telefonkontakter, vårdplaneringsmöten mm) mellan biståndshandläggaren och brukaren har inte granskats.

För att det skulle vara möjligt att även granska t ex bemötandet i språk och handling mellan brukare och biståndshandläggare krävs ett mer omfattande arbete, vilket det inte funnits utrymme för i detta utvecklingsarbete. Däremot har frågor om bemötande mellan biståndshandläggare och brukare diskuterats, bland annat med utgångspunkt från de könsmönster som identifierats under arbetets gång.

Behov av fortsatt granskning och analys

Den genomförda granskningen visar på könsmönster som skulle vara intressanta att undersöka vidare. När det gäller hemtjänst utifrån Sol handlar det främst om:

- varför initiativtagaren till ärendet skiljer sig mellan kvinnor och män
- varför mäns insatser ökar i större omfattning mellan tidigare och senare beslut
- varför kvinnor oftare än män ansöker om minskade insatser
- varför beskrivningarna av hur brukaren mår skiljer sig mellan kvinnor och män
- varför mäns utredningar är mera omfattade än kvinnors, särskilt under beskrivningen social situation.

En analys av ovanstående bör också omfatta vilken betydelse ovanstående kan tänkas ha för de beslut som beviljas, men också konsekvenser för kvinnor och män som brukare och anhöriga.

När det gäller biståndsbeslut utifrån LSS för flickor och pojkar handlar det främst om:

- varför målsättningarna i besluten skiljer sig mellan pojkar och flickor i såväl omfattning och beskrivning,
- varför samtliga flickor oavsett bakgrund problematiseras mer än pojkarna i utredningarna,

- varför pojkar och deras situation beskrivs mindre mångfacetterat än flickor.

Också här bör en analys omfatta vilken betydelse könsmönstren kan tänkas ha för de beslut som beviljas, samt konsekvenser för flickorna och pojkarna som brukare samt för deras anhöriga.

Under utvecklingsarbetet har också tankar väckts om att granska om handläggningstiden skiljer sig åt beroende på brukarens kön, samt att undersöka överklagade ärenden uppdelat på kön. Det skulle komplettera granskningen av biståndsbedömningsprocessen och kunna ingå som aktiviteter i den kommande handlingsplanen.

Ett annat resultat av granskningarna är områden där det inte finns några större könsskillnader och som förvaltningen därmed inte bör prioritera att analysera närmare i detta skede. Det gäller t.ex. att det är lika vanligt förekommande i kvinnors och mäns utredningar att brukaren upplever/beskrivs som isolerad och att insatserna som beviljas för en brukare där maka/ make finns som anhörig inte skiljer sig åt mellan könen.

Modell för jämställdhetssäkring av biståndsbedömning

Bedömningen är att modellen mycket väl kan fungera för jämställdhetssäkring av annan biståndsbedömning. Den modell som utvecklats innehåller olika steg som kan utvecklas vidare, men där grunden bedöms ha fungerat väl. Den består sammanfattningsvis av:

- föreläsning varvat med reflektions- och diskussionsövningar,
- kollegiegranskning av biståndsbedömningar ur ett jämställdhetsperspektiv
- analys av resultat
- samt förslag till och införande av nya rutiner för att säkra en jämställd biståndsbedömning.

En förutsättning för att modellen ska fungera väl och kunna leda till ett förändrat arbetssätt är att majoriteten av biståndsbedömarna genomgår utbildningen. I detta fall deltog samtliga biståndsbedömare på enheten.

En lärdom är också att urvalet av utredningar som ska granskas förmodligen kan göras mer systematiskt om det finns tillgång till ett vårdtyngdsprogram. Ett värdefullt stöd skulle också vara om Socialstyrelsen arbetade fram riktlinjer om vad en jämställd rättssäker biståndsbedömning bör innehålla såväl inom Sol som LSS.

Övriga lärdomar

2010-05-07

Det arbete som inletts med att jämställdhetssäkra biståndsbedömningen har gett utrymme för och byggt på reflektion kring biståndsbedömningsprocessen. Det har inneburit att också andra utvecklingsområden som inte alltid är kopplade till ett jämställdhetsperspektiv har blivit synliga. Exempel på det är att utredningarna och besluten ofta innehåller otydliga uppgifter om vem/vilka som har tagit initiativ till ett ärende, liksom att målsättningar för en beviljad insats ibland inte tas upp. Båda dessa saker är viktiga ur rättssäkerhetssynpunkt.

Arbetet har dessutom synliggjort frågor att arbeta vidare med som inte har direkt koppling till biståndsprocessen eller bedömningen. Det handlar t.ex. om att rutiner kring våld mot kvinnor saknas och att insyn ofta saknas när det gäller omständigheter kring hemvårdsbidrag.